

Valtuusaloite 28.9.2020, Plaketti / Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma Muhoksen peruskouluihin

Opkalkt 08.02.2023 § 4
96/00.01.01.01/2023

Valmistelija

sivistys- ja hyvinvointipalveluiden toimialajohtaja Juha Valta puhelin 044-4970 400

Anu Plaketin ja 18 allekirjoittaman 28.9.2020 päivätyssä valtuustoaloitteessa esitetään, että Muhoksen kunnan peruskouluissa on lisättävä päihdekasvatusta ja laadittava ehkäisevän päihdetyön suunnitelma peruskouluihin. Kunnanhallitus päätti 12.10.2020, että Plaketin ym. valtuustoaloite lähetetään hyvinvointilautakunnalle valmisteltavaksi.

Päihdekasvatus alkaa jo ala-asteella, ja sitä tarjotaan oppilaille oppiaineissa omina teemoina ja ns. läpäisyperiaatteella.

Tässä koontia opetushallituksen sivuilta ja kuinka päihdekasvatukseen liittyviä teemoja huomioidaan eri oppiaineissa opetussuunnitelmaan kirjatulla tavoilla.

Päihdekasvatuksen sisällöt terveystiedon ja ympäristöopin opetuksessa

Päihdekasvatus kuuluu terveystiedon oppiaineeseen ja terveystiedon alaan ympäristöoppi-oppiaineessa peruskoulun vuosiluokilla 1–6. Opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä on säädetty opetussuunnitelman perusteissa. Tavoitteita kannattaa peilata edellä kuvattuihin päihdekasvatuksen sisältöihin sekä nostaa sieltä sisältöjä kullekin luokka-asteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Luokat 1–2

Terveystieto on peruskoulun ensimmäisillä luokilla osa ympäristöopin oppiainetta. Luokkien 1–2 opetuksessa keskitytään tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen.

Luokat 3–6

Terveystieto on peruskoulun vuosiluokilla 3–6 osa ympäristöopin oppiainetta. Tunneilla perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, mielenterveystaitoihin ja harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Luokkien 3–6 opetuksessa päihteet ovat yksi osa-alue turvallisuuden edistämisen ja turvataitojen opettelussa (S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen).

Luokat 7–9

Peruskoulun vuosiluokilla 7–9 terveystietoa opetetaan omana aineenaan. Opetuksessa tulee käsitellä terveyttä tukevia ja kuluttavia tekijöitä ja huomioida nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy (S2 Terveystietä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy).

Muilla sisältöalueilla käsitellään myös päihdekasvatuksen kannalta tärkeitä teemoja, kuten turvataitoja sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Päihitteettömyyden merkitys elämässä sekä päihitteettömyys liikenteessä ovat osa laaja-alaisen osaamisen tavoitetta (L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot).

Esimerkkejä päihdekasvatuksen sisällöistä eri ikäryhmille

Terveystiedon lisäksi päihde-, tupakka- ja rahapeliteemoja voidaan käsitellä myös muissa oppiaineissa. Oman koulun ja oppilaitoksen opetuksen kannalta tärkeitä sisältöjä täsmennetään koulu- ja oppilaitoskohtaisessa opetussuunnitelmassa. Koulu- ja oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma on hyvä työkalu päihdekasvatuksen monialaisen kokonaisuuden hahmottamiseen ja opetuksen koordinoimiseen omassa oppilaitoksessa esimerkiksi laaja-alaisen osaamisen kehittäminen huomioiden. Suoraan oppilaiden hyvinvointiin vaikuttavia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ovat vuorovaikutus ja itsen ilmaisu, itsestä huolehtimisen ja arjen taidot, monilukutaito ja osallistuminen.

Luokat 1–6

- Vahvista oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä elämänhallintataitoja, osallisuutta ja mielen hyvinvointia
- Vahvista oppilaiden itseluottamusta ja kykyä tehdä omia itsenäisiä päätöksiä
- Vahvista oppilaiden valmiuksia suhtautua kriittisesti mediassa näkyvään päihteiden ja tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttöön sekä rahapelaamiseen ja niiden suoraan tai epäsuoraan mainontaan
- Anna oppilaille mahdollisuus keskustella asenteistaan ja suhtautumisestaan päihteisiin, tupakka- ja nikotiini tuotteisiin sekä pelaamiseen
- Vahvista sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, ettei nuori käytä päihteitä, tupakka- ja nikotiini tuotteita tai pelaa rahapelejä

Luokat 7–9

- Vahvista oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja, elämänhallintataitoja sekä osallisuutta ja mielen hyvinvointia
- Anna oppilaille mahdollisuus keskustella asenteistaan ja tarkastella päihteiden sekä tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttöön ja pelaamiseen liittyviä myyttejä kriittisesti
- Vähennä positiivisia odotuksia alkoholin, tupakka- ja nikotiini tuotteiden ja huumeiden vaikutuksesta sekä rahapelaamisesta
- Vahvista sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, ettei nuori käytä päihteitä tai tupakka- ja nikotiini tuotteita tai pelaa rahapelejä
- Anna oppilaille tietoa päihteiden ja tupakka- ja nikotiini tuotteiden käytön sekä liiallisen pelaamisen ja netin käytön vaikutuksista sekä tietoja riskien arviointiin omalla kohdallaan
- Anna oppilaille tietoa oppilaitoksen ja yhteiskunnan päihteitä, tupakka- ja nikotiini tuotteita ja rahapelaamista koskevista säännöistä
- Keskustele suorasta ja epäsuorasta markkinoinnista ja vahvista oppilaiden kykyä tunnistaa ja arvioida kriittisesti mainonnallisia sisältöjä eri kanavissa

Esimerkkejä päihdekasvatuksesta muissa oppiaineissa

Vaikka päihdekasvatus on lähtökohtaisesti osa terveystiedon opetusta, soveltuvat sen keskeiset teemat osaksi muitakin oppiaineita. Päihdekasvatuksen sisällyttäminen eri oppiaineisiin ja opinto-

kokonaisuuksiin tukee ehkäisevän päihdetyön kokonaisvaltaista toteuttamista.

Liikunta

Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on suuri. Perusopetuksen liikunnassa oppilaiden hyvinvointiin vaikuttaminen otetaan vakavasti ja sen eteen työskennellään pitkäjänteisesti oppilaiden kanssa. Liikunnanopetuksen ydintä ovat fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä edistävät taidot ja tiedot. Sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä tukevien tietojen omaksuminen ja taitojen harjoittelu tukee oppilaan osallisuuden tunnetta ja oppilasryhmän sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Näin vahvistetaan myös esimerkiksi päihteiltä, tupakka- ja nikotiiniutuotteilta tai rahapelaamiselta suojaavia tekijöitä. Toiminnallisuus, ajattelu ja hyvän elämän taidot ovat väistämättä yhteydessä toisiinsa koululiikunnassa.

Historia ja yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin tunneilla voi pohtia esimerkiksi juridisia seurauksia huumeiden käytöstä, alkoholin ja tupakka- ja nikotiiniutuotteiden välittämisestä sekä laittomasta päihteiden tai rahapelaamisen markkinoinnista.

Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa voi tarkastella, miten päihteitä käsitellään erilaisissa teksteissä, esimerkiksi mediassa, markkinoinnissa tai kirjallisuudessa. Oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa voi tehdä monenlaisia aiheeseen liittyviä harjoituksia, kuten keskustelu- ja puhetehtäviä tai esseiden, blogien ja muiden tekstien tuottamistehtäviä.

Kielet

Kielten oppitunneilla vuosiluokilla 7–9 voi keskustella päihteiden käytön kulttuurisidonnaisuudesta ja käydä läpi vieraskielistä päihdekasvatusmateriaalia.

Biologia ja maantieto

Biologian ja maantiedon vuosiluokkien 7–9 opetuksessa voi käydä läpi esimerkiksi sitä, miten tupakkatuotteet ja päihteet vaikuttavat ihmiskehoon. Vuosiluokilla 3–6 voi pohtia osana ympäristöopin opetusta tupakka- ja nikotiiniutuotteista syntyvien jätteiden (esim. tupakantumppien) merkitystä. Vuosiluokilla 7–9 voi pohtia tupakan ja huumausaineiden kasvatuksen ja tuotannon ympäristövaikutuksia. Alkoholin, tupakka- ja nikotiiniutuotteiden, huumeiden käytön sekä rahapelaamisen yhteyksiä kestävään kehitykseen voi nostaa pohdittavaksi.

Kemia

Kemian opetuksessa voi perehtyä esimerkiksi siihen, mitä haitallisia yhdisteitä tupakka sisältää tai millainen alkoholin kemiallinen koostumus on.

Matematiikka

Matematiikassa voidaan opettaa todennäköisyyslaskentaa, jonka avulla lasten ja nuorten on mahdollista ymmärtää rahapelien voittojen todellisia

todennäköisyyksiä ja pohtia niitä suhteessa mielikuviin, joita esimerkiksi mainonnan kautta välitetään pelaamisesta ja voitoista.

Kuvaamataito

Kuvaamataidon vuosiluokilla 7–9 voi pohtia mediaa ja markkinointia päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja pelaamisen ympärillä.

Musiikki

Musiikin tunneilla vuosiluokilla 7–9 voi pohtia musiikin ja päihteiden välistä suhdetta sekä artistien merkitystä nuorten esikuvina päihteettömään elämäntapaan.

Esittelijä	sivistys- ja hyvinvointipalveluiden toimialajohtaja Juha Valta
Päätösesitys	Opetus- ja kasvatustalokunta antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että Muhoksen kunnan päihdekasvatusta tarjotaan perusopetuksen oppilaille oppiaineissa omina teemoina ja ns. läpäisyperiaatteella. Lisäksi päihdekasvatukseen liittyviä teemoja huomioidaan eri oppiaineissa opetussuunnitelmaan kirjatulla tavoilla.
Käsittely	<p>Asian käsittelyn aikana Tapani Ervasti teki esityksen: Opetus- ja kasvatustalokunta antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että Muhoksen kunnan päihdekasvatusta tarjotaan perusopetuksen oppilaille oppiaineissa omina teemoina ja ns. läpäisyperiaatteella. Lisäksi päihdekasvatukseen liittyviä teemoja huomioidaan eri oppiaineissa opetussuunnitelmaan kirjatulla tavoilla.</p> <p>Lisäksi Muhoksen kunnassa otetaan käyttöön myös nuuska-agentit. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselta koululta yksi opettaja käy EHYT ry. Nuuska-agenttikoulutuksen, joka jalkauttaa toiminnan omiin kouluihinsa. Yläkoulussa ja lukiossa esim. tukioppilaat voivat toimia nuuska-agentteina.</p> <p>Keskustelun asiasta päätyttyä puheenjohtaja kysyi hyväksyykö lautakunta yksimielisesti Ervastin esityksen. Lautakunta hyväksyi Ervastin esityksen yksimielisesti.</p>
Päätös	Opetus- ja kasvatustalokunta antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että Muhoksen kunnan päihdekasvatusta tarjotaan perusopetuksen oppilaille oppiaineissa omina teemoina ja ns. läpäisyperiaatteella. Lisäksi päihdekasvatukseen liittyviä teemoja huomioidaan eri oppiaineissa opetussuunnitelmaan kirjatulla tavoilla. Lisäksi Muhoksen kunnassa otetaan käyttöön myös nuuska-agentit. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselta koululta yksi opettaja käy EHYT ry. Nuuska-agenttikoulutuksen, joka jalkauttaa toiminnan omiin kouluihinsa. Yläkoulussa ja lukiossa esim. tukioppilaat voivat toimia nuuska-agentteina.